

Utenriksdepartementet

Deres dato 15.05.2024
Vår ref.: TKH/ITW/EØS-
utredningen
Vår dato 30.08.2024

NHFs innspill til NOU 2024:7 Norge og EØS: Utvikling og erfaringer

Norsk Hydrogenforum (NHF) takker for muligheten til å gi innspill til EØS-utvalgets rapport om utviklinger og erfaringer med Norges EØS-samarbeid.

NHF er den nasjonale bransjeforeningen for hydrogen og hydrogenbaserte derivater som ammoniakk, og representerer store og viktige deler av industrien, kraftbransjen, transportsektoren og forsknings- og utdanningsmiljøene i Norge. NHF er også sekretariat for «Fylkesnettverket», et hydrogennettverk der fylkeskommunene og kommunene Oslo, Trondheim, Porsgrunn, Bodø, Berlevåg, Kvinesdal, Kristiansand og Hitra deltar.

Vi vil berømme utvalget for et svært godt og grundig arbeid. Rapporten gir etter vår vurdering en riktig virkelighetsbeskrivelse, og NHF støtter utvalgets tilrådinger knyttet til klima, energi og internasjonal handel.

Våre viktigste budskap:

- Deltakelse i EØS og EUs klima- og energisamarbeid må videreføres og forsterkes.
- Hydrogennæringen må kunne konkurrere på like vilkår som virksomhetene i Europa, og det forutsetter regulatorisk forutsigbarhet. Norge må så raskt som mulig implementere hydrogenrelevant EU-regelverk.
- Norge må være tidligere ute for å fremme norske interesser i EUs politikkutvikling, og berørte parter må involveres så tidlig som mulig i åpne prosesser. Dette har stor betydning for videreføringen av Norge som energi- og industrinasjon.
- NHF savner vurderinger knyttet til at det oftere er uklart hvorvidt Norge anses som et tredjeland eller ikke, på tross av EØS-deltakelse.
- Norge må delta i EUs programmer for forskning og utvikling.
- Det er viktig at Norge benytter det gjeldende handlingsrommet i statsstøtteregelverket.

- NHF støtter utvalgets tilrådinger om å øke kunnskap i befolkningen og offentlig forvaltning. Norges avtaler med EU må inn i læreplaner i grunnskolen og videregående skole, og offentlig forvaltning må tilføres midler for å styrke sin kapasitet og kompetanse.

Hydrogen er en sentral del av EUs klima- og energipolitikk. Hvis Europakommisjonens forslag om å oppnå 90 % utslippskutt i 2040 får gjennomslag, vil dette ifølge kommisjonens modelleringer innebære at hydrogenforbruket skaleres opp fra dagens 8 millioner tonn til 185 millioner tonn i 2050.¹

Europa er derfor den norske hydrogennæringens viktigste marked, og deltakelse i EØS og EUs klima- og energisamarbeid er en grunnleggende forutsetning for utvikling av den norske hydrogennæringen. For å sikre Norges industrielle konkurransekraft og rolle som energinasjon i lavutslippssamfunnet bør dagens samarbeid videreføres og forsterkes ytterligere i årene fremover.

For norsk hydrogennæring er det avgjørende med regulatorisk forutsigbarhet og mulighet til å konkurrere på like vilkår som hydrogennæringen i andre land. Det innebærer at Norge både deltar i EUs programmer for forskning og innovasjon, sørger for rask implementering av EUs regelverk og utnytter handlingsrommet i statsstøtteregelverket ved å etablere støtteordninger som gir like konkurransevilkår mellom norsk og europeisk industri.

Under fremhever vi noen punkter som er av særlig betydning for hydrogennæringen i tiden fremover.

Rask implementering av EUs regelverk er en forutsetning for konkurranse på like vilkår

Utvalget beskriver godt mengden av nytt regelverk som har blitt behandlet og vedtatt i EU de siste årene. Det hydrogenrelevante regelverket er omfattende, og vi vil særlig trekke frem fornybardirektivet (av 2018 og 2023), hydrogen- og avkarboniseringspakken, Net Zero Industry Act, ReFuelEU Aviation, FuelEU Maritime, karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM), Alternative Fuels Infrastructure Regulation (AFIR) og klimavotesystemet (ETS 1 og 2). Som utvalget påpeker, er flere av disse tilknyttet hverandre gjennom kryssreferanser. Det er derfor i

¹ Europakommisjonen (2024) Commission Staff Working Document Impact Assessment Report, SWD(2024) 63 Final Part 1/5, s. 43. Tilgjengelig på: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:6c154426-c5a6-11ee-95d9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

praksis svært vanskelig å avstå fra implementering av enkelte deler av regelverket, mens andre deler implementeres.

Som utvalget også påpeker, skaper sen implementering utfordringer for norsk industri. Konsekvensene for hydrogennæringen er reelle i form av at investeringsbeslutninger nå skyves på grunn av regulatorisk usikkerhet. Noe som i verste fall kan føre til at etableringer og arbeidsplasser flyttes til andre land.

En helt grunnleggende forutsetning for utvikling av hydrogenverdikjeder i Norge er at hydrogenprodusentene gis verktøyene de behøver for å definere og sertifisere sine produkter i henhold til fornybardirektivets definisjoner av fornybart hydrogen og fornybare drivstoff av ikke-biologisk opprinnelse (RFNBO).² Ved manglende implementering av fornybardirektivet risikerer norske hydrogenprodusenter og øvrig industri å miste kunder som trenger sikkerhet for at deres produkt er i henhold til EUs krav. Deltakelse i EUs unionsdatabase for fornybare og bærekraftige drivstoff er også helt avgjørende for å sikre at man ikke teller hydrogenbruk dobbelt, og for at norske flyselskap kan få godskrevet bruk av bærekraftige flydrivstoff (SAF) i EUs kvotesystem.

Norge må være tidlig ute for å sikre at EUs regelverk fremmer norske interesser

Utvalgets diskusjoner rundt begrepet «handlingsrom» er opplysende og viser på en god måte at det er mulig å påvirke EUs politikktutforming og forvaltningen av EØS- regelverket på flere tidspunkt og gjennom en rekke kanaler. NHF opplever som utvalget påpeker at norske posisjoner og budskap utvikles og presenteres for sent i EU-prosessene. Dette er spesielt bekymringsfullt med tanke på at EU i praksis er i ferd med å utvikle et helt nytt marked for avkarboniserte gasser som hydrogen. Det har stor betydning for Norge som energi- og industrinasjon.

NHF støtter derfor utvalgets tilråding om å bli flinkere til å påvirke utviklingen av nytt regelverk tidligere. Et viktig tiltak i den sammenhengen er å legge til rette for sterkere involvering av berørte parter i tidlig fase av EØS-arbeidet. Dette må foregå gjennom åpne prosesser. Eksempelvis skal Europakommisjonen innen våren 2025 som en del av den allerede vedtatte hydrogen- og avkarboniseringspakken presentere en delegert rettsakt med beskrivelse av metodologien som skal brukes for å kunne definere lavkarbon- hydrogen.

² https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-systems-integration/hydrogen/renewable-hydrogen_en

Den foreslåtte definisjonen krever minst 70 prosent utslippsreduksjoner sammenlignet med fossil, tilsvarende en øvre grense på 3,3 kgCO₂e/kgH₂. Produksjonsmetoder som under gitte forutsetninger kan komme innenfor denne definisjonen er lav- og høytemperatur elektrolyse, gassreforming med karbonfangst og -lagring (CCS), utnyttelse av resirkulerbart og ikke-resirkulerbart avfall og metanpyrolyse.

Norske produsenter av lavkarbon-hydrogen fra naturgass levert til Europa planlegger å produsere med svært lav karbonintensitet på 0,6-1,1 kgCO₂e/kgH₂. NHF har også medlemmer som planlegger å utnytte avfall til hydrogenproduksjon.³ Tilsvarende tall ved bruk av 60 prosent biomasse og 40 prosent ikke-resirkulerbart avfall (plast, gummi, olje, osv.) til hydrogenproduksjon er ca. -9 kg CO₂e/kgH₂ ved CO₂-fangstgrad på 97 prosent. En slik kombinasjon av innsatsfaktorer vil dermed kunne gi negative utslipp. Karbonintensiteten vil med ca. 0,5 kg CO₂e/kgH₂ også være svært lav om det kun er ikke-resirkulerbart, fossilt avfall som benyttes og tar i bruk samme CO₂-fangstgrad.

For å sikre Norges komparative fortrinn er det dermed viktig at kravene for lavkarbon-hydrogen både krever høy CO₂-fangstrate og lave metanutslipp, slik at rettsakten bidrar til reelle utslippskutt. En utvanning av den delegerte rettsakten – for eksempel ved å bruke gjennomsnittlig CO₂-intensitet for naturgass i Europa som utgangspunkt – vil redusere Norges komparative fortrinn og muligheter for storskala eksport ved realisering av en rørledning til Tyskland.

Det er signalisert at den sittende Europakommisjonen tar sikte på å presentere metodologien allerede innen den nye sammensetningen av kommisærer tar over i slutten av november, og et første utkast ble lekket sommeren 2024. For å sikre at norske interesser gjenspeiles i EUs definisjon er det derfor svært viktig at norske myndigheter i dialog med berørte parter er tidlig ute med å avklare og videreformidle Norges posisjon.

Norge risikerer å bli ansett som tredjeland i stadig flere sammenhenger

Med Russlands fullskala-invasjon av Ukraina og tiltakende handelskrig og innslag av proteksjonisme blir det viktigere for EU å sikre leveransekedjer og opprettholde lederskapet innen strategisk viktige klimateknologier. Valget av nytt

Europaparlament i juni har skapt en ny dynamikk hvor industriell konkurransekraft blir helt sentral i den neste femårsperioden.

³ <https://www.hydrogen.no/aktuelt/nyheter/mana-norce-og-equinor-skal-utvikle-avfall-til-saf-anlegg>

Vi ser stadig oftere tegn på at Norges markedstilgang ikke kan tas for gitt, på tross av vårt EØS-medlemskap. Batteritollen i forbindelse med Brexit er et eksempel hvor Norge etter lang dialog med EU fremdeles regnes som tredjeland. Det er også uklarerhet rundt hvorvidt Norge skal inkluderes i EUs mål om å lagre 50 millioner tonn CO₂ årlig innen 2030.

For hydrogennæringen oppstår tilsvarende utfordringer som for batteri og CCS. Dersom Norge ikke gjennomfører Net Zero Industry Act, er det usikkert om norsk hydrogenteknologi som elektrolysører, brenselceller og lagringstanker tas med i regnestykket når EU skal nå målet om at 40 % av strategiske netto null-teknologier produseres innenfor EUs grenser.

Denne problemstillingen øker i relevans i lys av erfaringene fra den første auksjonen i den europeiske hydrogenbanken (EHB). På tross av at en stor andel av de 134 budgiverne valgte europeiske elektrolysører, var det nesten bare kinesiske elektrolysører blant vinnerprosjektene. Det har skapt bekymring både i industrien og blant politikerne, og det kommer nå krav fra flere hold om at EUs støtteordninger må forutsette at viktig utstyr og komponenter produseres innenfor EU.

Utvalget kunne med fordel brukt mer tid på å vurdere hvilken betydning denne utviklingen har for EØS-avtalen og vårt øvrige samarbeid med EU.

Norge må delta i EUs innovasjonsprogrammer

EU har med sin grønne giv og respons på Russlands invasjon av Ukraina og USAs *Inflation Reduction Act* etablert omfattende programmer og støtteordninger for forskning, utvikling og oppskalering av null- og lavutslippsteknologi. Norsk hydrogennæring har i dag mulighet til å delta i de fleste viktige programmene knyttet til hydrogenrelevant forskning og innovasjon. Norge deltok dessverre kun i én av fire «bølger» av IPCEI-utlysninger (Important Projects of Common European Interest) for hydrogen. Skal norske bedrifter i hydrogenverdikjeden konkurrere på like vilkår som resten av Europa, må de ha mulighet til å delta fullt ut i EUs programmer. Norge må også delta i CEF Transport Alternative Fuels Infrastructure Facility (AFIF) slik at denne støtteordningen blir tilgjengelig for prosjekter som inkluderer Norge.

Norge må utnytte handlingsrommet i statsstøtteregeleverket

EU har gjennom *Temporary Crisis and Transition Framework (TCTF)* og *General Block Exemption Regulation (GBER)* åpnet for betydelig statsstøtte til grønn industri. Europakommisjonen har godkjent en rekke europeiske støtteprogrammer som gir investerings- og driftsstøtte med høy støttegrad, for eksempel til produksjon av hydrogen og strategisk netto null-teknologi som

elektrolysører og brenselceller. Utnyttelse av dette handlingsrommet er viktig for å sikre at norske støtteordninger gir like konkurransevilkår mellom norsk og europeisk industri.

Oppfølging av utvalgets tilrådinger avhenger av at kompetanse i offentlig forvaltning og øvrig befolkning økes

Utredningen *Utenfor og innenfor – Norges avtaler med EU* var i 2012 tydelig på at manglende kunnskap om Norges avtaler med EU er et demokratisk problem. Allerede da var anbefalingen å øke kunnskapen i befolkningen gjennom utdanningssystemet. Dessverre har lite eller ingenting skjedd siden da, og en av årsakene til Norges etterslep på implementering er utilstrekkelig kapasitet og varierende kompetanse i offentlig forvaltning på alle nivåer.

Manglende kunnskap er også en barriere for mange bedrifter som ønsker å bidra til omstillingen til lavutslippssamfunnet. Det er krevende å få tak i arbeidskraft som har tilstrekkelig kunnskap om EUs regelutvikling innen klima og energi, og slik kunnskap blir viktigere for å drive forretningsutvikling i markeder som i stadig større grad påvirkes av EUs politiske ambisjoner og mål. Kompetanse er helt grunnleggende for at norske selskap og konsortier kan vinne frem i konkurranse om støtte midler i EUs programmer for forskning og innovasjon.

Det er derfor gledelig å se at utvalget er tydelig på behovet for økt kunnskap. Utvalgets tilrådinger er her gode og konkrete. Vi håper at myndighetene tar disse på alvor og igangsetter tiltak som øker kompetansen i offentlig forvaltning og i befolkningen. Skal offentlig forvaltning tilføres tilstrekkelig ressurser og kompetanse, innebærer dette også at finansielle midler allokeres til dette formål.

Vennlig hilsen

Norsk Hydrogenforum

Ingebjørg Telnes Wilhelmsen

Generalsekretær